

свободен човешки избор – и в този смисъл като своеобразен протест срещу натрапваното насила "добро".

Ирина иска паспорт за чужбина, но ѝ го отказват. Дали животът в чужбина е най-правилният екзистенциален избор на Ирина, е друг въпрос. Но суверенна воля и личностно право е не само правото да избереш "доброто", но и правото да избереш "лошото", знаейки, че този избор може и да бъде наказан. Всички постъпки в живота на Ирина – и онези, които могат да бъдат наречени добродетелни, и онези които не са добродетелни, и онези, които могат да бъдат наречени правилни, и онези, които могат да бъдат наречени неправилни – са акт на нейния напълно съзнателен личен избор, на собствената ѝ свободна воля. (Да си припомним тук "своята воля" на Гергана от "Изворът на Белоногата", недовидяна – поради етноцентричните ѝ нагласи – от българската критика като акт на индивидуалистичен избор.)

Ирина се противопоставя и на патриархално-еснафския деспотизъм на бащата в своята ученическа любов към Борис, тя устоява и на лекомислени флиртове, и на силни чувства, смирва гордостта си пред изневерилия на любовта в името на "Никотиана" Борис, но и се отдава на сладострастни изневери... Но във всичко – и в своята сила, и в своите слабости, и в своята гордост, и в своето смирение – тя прави ясен и свободен личен избор с ясно съзнание за житейските и морални последици на този избор не само пред съда на обществото, но и пред съда на собствената си съвест, тя знае точно кога заслужава укор, и кога похвала, при това не казано с патетичните думи "укор" и "похвала". Знае и различните социални и морални норми, от гледна точка на които може да се направи този "съд" и "самосъд". Тя е свободна! Но ето че "новият свят" ѝ отказва правото на свободен избор, опитва се насила да ѝ натрапва "правилен" път.

Именно това е основният смисъл на самоубийството на Ирина в края на романа. Само в литературен смисъл нейният "край" трябва да дойде заедно с края на "Никотиана", романът все пак се казва "Тютюн". Но Ирина не се самоосъжда заедно с "Никотиана" и Борис не само защото вътрешно ги е прозряла и